

Szerkesztőségi iroda:
Rimaszombat, Rimasor 25.
sz. a. — Ide intézendő a lap
szellemi részét érdeklő min-
den közlemény és levelezés.
Bérmentetlen levelek nem
fogadtatnak el.
Kéziratok nem adatnak
vissza.
Előfizetési díj:
Egész évre . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal:
R.-szombat, Losonezi-utca
24. sz. Rábely Miklós könyv-
nyomdájában. — Ide inté-
zendők a kiadóhivatalt illető
előfizetési pénz-, hirdet-
mény-, nyiltér- és felszó-
lamlások.
Hirdetési díj:
Egy négy hasábos petítor
térfogata . . . . 5 kr.
Bélyegdíj: minden beik-
tatás után . . . 30 kr.
Nyiltér:
Egy sor . . . . 20 kr.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont“ kiadó-hivatala Rimaszombat Losonezi-utca 24. sz., nemkülönbön minden hazai postahivatal. Az előfizetéseket legegyszerűbben posta utalvány útján eszközölhetők. — **Hirdetéseket** csupán a kiadó-hivatal vesz fel.

Rimaszombat, 1884. aug. 10.

E lapok közelebbi számában jelezve volt az új ipartörvény életbe léptetésére vonatkozó rendelet. Múltán lett felhátrá a közfigyelem.

Sokan panaszkodnak különösen kézműiparunk hanyatlása miatt. Nem ok nélkül. Ime megyénk, városunk területén is nem egy iparág lett végképen beszüntetve, másokban inkább iparűzőkkel találkozunk semmint olyanokkal, kik az ipart rendszeres foglalkozásként gyakorolnák, olyan pedig alig egy néhány pár munkás kéz akad, mely szorgalmával legalább tűrhető anyagi helyzetet tudott magának a közelebbi két évized alatt kiküzdni.

De a panasz egymagában még nem elég az üdvösségre. A hanyatlás benső okait kell keresnünk, s ha megtaláltuk, alkalmazni azon eszközöket, melyek a baj megszüntetésére célszerűek. De hát a külső okok?

Iparosaink a most észlelhető tengődést a „céh“ rendszer eltörlése, a „szabad ipar“ behozatala szükségképeni következményének tartják. Tévednek. A szabad verseny minden államban, minden téren üdvösnek bizonyult, s ez elv: „győzőn a jobb“ még a természet alkotásaiban is érvényesül.

Igaz ugyan, hogy hazai kisiparunk viszonyait nem vonhatjuk a külföld előrehaladott hason iparának mértéke alá, de mert mindazon alapfeltételekkel rendelkezünk, melyekből amott virágzó ipar fejlődött: önámításra vezet kívülünk keresni az okot akkor, midőn az saját elhetetlenségünkben gyökeredzik. Külső okok megakadályozhatják a fényűző ipart, a meggazdagodást, de nem a tisztességes megélhetést, s a fogyasztók mindennapi szükségleteinek gyors, pontos és lelkiismeretes kielégítése elég nagy tér arra, hogy az kisiparunk folytonos fejlődését a gyáripar versenye ellen biztosítsa. Ha nincs meg saját magunkban az előre törekvés vágya, ott a külső támasz vajmi keveset érne, még ha olesó szerivel kínálkoznék is.

Mint magam is iparos, el nem vitathatom, hogy igaza van Keleti Károlynak, ki az 1878. évi párisi közkiállításról tett jelentésében „Magyarország közgazdasági és közművelődési állapotai“ról irván, egy helyen (93. l.) ezeket mondja: „A kis-

iparos napi keresményével levén az életfentartásra utalva, s nélkülözvén a más osztályuaknak kisebb-nagyobb mértékben jutó hitel segélyét, azonnal nyomorba süllyed, mihelyt napi keresménye megapad. Megapad pedig e napi keresmény, valahányszor a fölebirtokos (földműves) rosszabb termés-, a kerekedő rosszabb üzlet folytán fogyasztását (megrendelését) apasztani kénytelen.“ Azt gondolhatnók, hogy ime ez egy külső ok, mely nyomásával kisiparunkat elnyomorítani egyedül is elégséges. De nem úgy van, mert ha nyilvánvaló is, hogy a kisipar ilyen esélyekkel szemben önerejéből meg nem állhat, de az is igaz, miszerint az egyes erők tömege sikeresen küzdött hasonló viszonyok között mindenütt. Azonban hivatuk-e mi küzdelmünk közepette a társulásokban rejlő hatalmat segítségül? Van-e körünkben — a gyári iparvállalatoktól eltekintve — csak egyetlen fogyasztó, termelő szövetséget? társulat az ipari szükségletek, anyagok tömeges-, tehát olesóbb bevásárlására? Van-e ipari közös áruhelyünk, ahol készítményeink megbízottak által vásárolás-, idő és költségpazarlás nélkül előrusíthatók volnának? Gondoltunk-e arra, miszerint ugyanezen áruhelyek. (mondjuk iparesarnokok) ugy lennének berendezhetők, hogy a kisiparos ott elhelyezett készítményei értékének egy bizonyos hanyadát előlegül felvehetvén, akkor, midőn körülményei hitelének igénybe vételére szoritják, szükséglete fedezésénél ne legyen kénytelen szorgalmának amugy is csekély gyümölcseit, az idegen kölcsönök drága kamatai fejében áldozatul dojni? Bár mennyire nem ismeretlenek ez intézmények, bár mily könnyen létesíthetők volnának ezek közöttünk is, mi e tekintetben — fájdalom — még a közös megbeszélés pontjánál sem vagyunk.

Hogy azonban a közös érdekek iparosaink részéről általában felismerve legyenek, a szemléltetési előhaladottság olyan foka szükséges, mely ma még — hasztalan tagadnók — a legtöbbnél nemesak hiányzik, de sőt — a mi még rosszabb — mint felesleges, csekély méltatásra talál. Ez már olyan gyökeres benső hiba, melyen sem „céh rendszer“ sem „szabad ipar“ csak magunk segítkeztünk, ha — — — akarunk. De hát open az a k a r a t hiányzik.

Francia és Angolország felé gravitálván. Mindez nem volt új dolog előttem, de hajóink teljes hiánya jól nem esett még sem.

Cuxhavennél piczi esolnak simult hajóink mellé, hogy fölvegye révészünket, ki eddig a kormányt vezette s magunkra hagyva is gyorsan vágunk neki a nyílt tengernek, bucsut mondván a német határnak, melynek parti erődítései és világítótoronyai még sokáig voltak a felhős horizonon láthatók.

Tengeriutat szépen leírni, ahoz nem aetagyártáshoz szokott toll s minden esetre több poeticus lendület kellene. Az elemek, melyekből a kép alakulni egyáltalán nem újak és nem is sokfélék, így hiányzik a hatásnak két főszekőze, és ha a végtelenségbe nyúló víztükör s a reá boruló égbolt, mégis a fenséges érzését költi fel bennünk, elmondhatjuk talán, hogy az igazán szép a hatás kiesinyes eszközei nélkül is mindenkor képes mozgásba hozni keblünket. A mi biztatás lehet sokakra nézve, hogy elkorcsosulva annyira még sem vagyunk, mint sokan hirdetni szokták. Érdekes mindenesetre lebegni ég és víz között, reá bizva egyedül a törekény hajóra s eolus szeszélyeire; ha jó a szél, mely neki feszül a vitorláknak s himbálva hajókat, elveszni érezük a szilárd talajt, becslüni s méltányolni tudjuk Horatius mondasát, hogy „hármás érez volt annak keble körül, ki először bcsátá törekény hajóját tengerre.“ Kétségkívül sok hitnek kell a hajóiban lakozni Isten és önmaga iránt, midőn hajóba száll, s oly ki nem számítható tényezőkre bizza magát, melyek a szárazföld vibartól nem edzett lakója előtt teljesen ismeretlenek. Vajjon nem azért oly erős és vallásos nemzet-e az angol és skót?

Mi egyébiránt keveset gondolva a veszélyekkel, többet a tornyosuló hullámok kísérlője a tengeri betegséggel, dagadó vitorlakkal gyorsan repültünk nyugat felé.

Sokan nem voltak a hajón, de annál többféle nemzetiségűek. Német commis voyagenörök, egy hollandus örnagy fiatal nejjével, egy angol gouvernante, két cambrid-

Ismét nagy tévedésben van az a kisiparos, ki azt hiszi, hogy ha készítményeit 3—4 évi tanonczoskodása, hosszabb-rövidebb ideig tartott segédkedése közben szerzett gyakorlata szerint előállította, már eleget tön azo igényeknek, melyekkel a fogyasztó bevásárlásainál szükségleteit szemügyre veszi. E részben elég meggyőző példákat nyújt az élet, a tapasztalat.

Tagadhatatlanul vannak ügyes kézműveseink, kik jót, tartósat készítenek, de mégsem birnak keresetséggel, nagyobb üzleti forgalommal, mert náluk is — nagyon kevés tiszteletre méltó kivétellel — külső csin, izlés, választékosság, mérsékelt árak — ugyszólva — még mindig elhanyagolt üres fogalmak, holott manapság még egy egyszerű öltönydarab sem vonza magához a fogyasztót, legyen bár jó szövettől, tartósan, olesón elkészítve, ha összeállításában nem bir izlésteljes alakot felmutatni. S így vagyunk minden készítményeinkkel.

Valljuk be: kézművi gyakorlottságunkkal még nem párosulnak elméleti ismeretek, s ha ez így lesz a jövőben is, akkor amint nem lendítettek ügyünkön a régiebb-, úgy sikertelenek maradnak az újabb ipartörvények is.

És ismét igaza van Keletinek, midőn kutatva ipari viszonyaink között, megállapítja, hogy „iparosaink alig és ritka esetben karolták fel egy a nekik nyújtottakat, mint más haladotabb országok iparosai ugyanazon segédeszközöket, saját jól felfogott érdekükben felhasználni szokták.“

Ennek bizonyítása végett nem kell messzire mennünk; ott van az ipari rajzoktatás végett rendszeresített téli tanfolyam, ingyen képezné növendékeit; ott van az esti iparoktatás intézménye, hivatva arra, hogy az iparos tanonczokat elméleti és gyakorlati szükséges ismeretekbe bevezesse, azokban évről-évre gyarapítsa; ott van az iparos segédek egylete, hivatva arra, hogy társadalmi műveltség tekintetében is a kor színvonalára emeltessenek, de hát — — — ezek mind kevésre haladnak; a mulasztás, a közöny, nem ritkán a tanoncz és segéd főnöke részéről támasztott ellenhatás megbénít minden nemesebb törekvést.

Változnak-e e kedvezőtlen viszonyok az új ipartörvény életbeléptetése után? e kérdésre csak a

T Á R C Z A.

Üti rajz.

London, xxx. 24.

Hamburgban 15-én szálltam hajóra azzal a tudattal, hogy első tengeri utam — amerikai excursiom előkészítője — kevésbé lesz kellemes, mint érdekes. A „szárazföldi patkányok“ ovatosságával nem mulasztottam el megnézni a „Deutsche Seewarte“ jelzéseit, a részt jelző tábla azonban üres volt, így megnyugodva léptem angol földre. A menyinyiben a „Kestrel gőzös“ a „General Steamship Company“ tulajdonát képezvén — angol terület volt. Siettem elfoglalni szük cabinom eléggő kényelmes ágját s igyekeztem vigasztalódni a fölött, hogy a rakodással elkésvén, hajóink az esti 10 óra helyett, csak a reggeli dagálylyal fog indulni London felé.

A hajón egész éjjel folyt a munka; egyik dereglye a másik után hozta terhét, melyet a serény matrózok gőzdaruk segélyével gyorsan helyeztek el, a „pap zsáklyának“ látszó hajóba. Daczára a zajnak és munkának morpheus megkövetelte jogait s midőn reggel a kicsi ablakon beszűrődő világosság fölkelte álmainkból, már Hamburgtól mért földre haladt hajóink. Az Elbe már-már tengerre szélesült s mig mi az emelkedő hullámokon gyorsan és biztosan haladtunk kifelé, velünk szemben az apró bárkák s kissőbb vitorkásokon kívül egyik három árboczos, a másik után igyekezett be a nyugalmas kikötőbe, melyet mi az imént hagyunk el.

Tulnyomó számmal volt az angol és német, de nem hiányzott a francia és svéd sem, sőt Génua és Lissabon s a távol Judiák is elküldték képviselőiket, csak magyar vagy csztrak hajót nem sikerült föltedeznem. Persze a mi egész kereskedelmi tengerészetünket a Lloyd és Adria képezi s ezekre nézve Hamburg és a Hansa városok nem képezik az igéret földét. A Lloyd főleg a Levante, az Adria pedig

gei tanuló, kik husvéti kirándulásukat tették, utazva 4 napig tengeren, hogy háromig bámulhassák a continens esodáit. A második helyen Londonba igyekvő német piucezerek és szobaleányok keseregtek a válás fájdalmait s biztatták egymást a jövő örömeivel.

Annál érdekesebb volt azonban a hajó egyéb utazója. Néha midőn a hullám oldalt dönté a hajót s elveszve érezve a talajt lábuk alól, különböző hangokon fohaszkodtak fel az egekhez, Noe bárkájában képzeltük volna magunkat, apró kőzoz, állítólag lengyel lovak, mintegy hetven darab; szöke, silány sertéjú mecklenburgi malaczkok, melyeknek bőrért viaszos ponyvával védte a hideg hullámok ellen szurtos matrózaink gondossága. azon fölül 6—700 darab juh, melyek mivel az islingtoni vágóhídra voltak szánva, hogy megtöltésék a telhetetlen moloch londoniak gyomrát, fölöttük memento moriként Hamburgban lemészárolt testvéreik hült tetemei lebegtek gondosan bevarrva zsákokba, mint az egyiptusi királyok mumiai.

Mind e környezet azonban nem tette kellemetlenné az az utat, cabinjaink esendjét inkább a hullámok zaja, mint ez állatok nyugtalan bőgése zavarta el.

Első napunk némileg kellemetlen volt, a második azonban kárpótolt az elsőért is.

A hajó egyik sarkában, daczára minden zajnak, mélyen elmerülve olvasta az „új testamentomot“ egy fiatal fiu. Az istenes angol nemzet egyik tagjának tartottam volna, ha arczának semita jellege el nem árulja az ellenkezőt. Ez elmentét felkelté érdeklődésemet s beszélgetés közben kisült, hogy tulajdonkép nagyváradi zsidó fiu, ki Hamburgban kereskedő volt és most megyen Londonba „tanulni.“ Albion keze elnyulik mindenfelé, Hamburgba H . . . t. angol téritők ismertették meg Krisztus tanaival, vettek fel az anglican egyház kebelébe s most épen utban volt tele elhatározással és buzgalommal a londoni missio seminariumába, honnan öt év múlva ha kikerült elküldik zsidókat téríteni „Persiába vagy Magyarországra.“ (Folyt. köv.)

jövő fog határozott feleletet adni, de hogy az ipar terén szakszerű elméleti ismeretek, kézművi gyakorlatosság és társulási amur eszközök, melyekkel kisiparunkat virágzóvá tenni még lehetséges, azt a gyáripar mai versenyével szemben tovább bizonyítani felesleges.

S ha ez így van, egészen meddő törekvés az új ipartörvényeket azzal gáncsolni, hogy a társulást, helyesebben az ipartestületek alakítását kötelezőnek ki nem mondotta, mert meghagyá az iparosok többségének elhatározási szabadságát e részben is; az eredmény mutatja majd meg, hogy kinek van igazsága. De egy bizonyos, t. i. az, hogy e törvény végrehajtására összeműködnie kell mindenkinek, ki általában hazánk, különösen megyénk, városunk ipari tengődő helyzetén nem sopánkodással, de hazafiúi lelkesedéssel tud és akar sikeresen segíteni.

Most van itt annak ideje, hogy az iparhatóságok mellé rendelt ipari megbízottak (városunk területén 20), az ipartanács tagjai (nálunk 2 rendes és 4 póttag) megválasztásánál kifejezést adják abbéli törekvéseinknek, hogy intézményeink elméletileg és gyakorlatilag képzett iparosokat neveljenek. Legyenek az ipartörvények végrehajtásának öreül olyan egyének megválasztva, kik eddig is tapasztalt ügybuzgalmukban már biztosítékot nyújtottak arra, hogy a közbizalommal járó eme kitüntetéshez kötött tisztet le- és fölfelé lelkiismeretesen fogják betölteni. Ilyen férfiak alkalmasak és szükségesek ahhoz, hogy a közművelődési törekvések, a társulás előnye naponta szélesebb körben hódítsanak. Ez uton áldáshozóvá lesznek az új ipartörvények, ha megoly hiányosak volnának is, e nélkül — — —, mint annyi sok más üdvös intézkedés — — — marad a papíron későbbi kor szerencsésebb gyermekeinek — — — emlékül. R. M.

Az egészségügy az iskolákban.

A legközelebbi népszámlálás megíbbentő adatot nyújtott a magyar nép életképességére nézve. 1870-ben a tulajdonképi Magyarországon 13 millió 561.245 lakos volt. 1880-ban csak 13.728.622, tehát a népesség 10 év alatt csak 167377-el szaporodott, mely szám, szemben azon körülménnyel, hogy Európa legtöbb országában a népesség 30-35 év alatt, sőt itt-ott jóval hamarabb, megkétszereződik, csaknem apadásnak mondható. Nem irányunkban ellenséges indultu német tubókok, hanem maguk a magyarok vetették fel a komoly kérdést: vajon életképes-e a magyar faj? nem kell-e még a pusztuló nemzetek sorába iktatni? s a komoly tanulmányozás közben mindinkább erősebben domborodott ki ez a tény, melyet ma már utó-utóiban hangoztatnak, hogy a gyermek halandósága nálunk szörnyen nagy. Sehol Európában nem született annyi gyermek, mint nálunk, de mit ér az ha e gyermekeknek felé sem nő fel? 1882-ben 622.226 gyermek született, de ugyan abban az évben 510.740 halott közül 274.931, tehát felénél jóval több ötéves élet évet még be nem töltött gyermek volt. Ha valami, e megíbbentő s teljesen hiteles számok mutatják a népszámlálások nagy fontosságát, s hogy nálunk sem voltak ezek eredménytelenek, mutatja az a körülmény, hogy a közelebb lefolyt 3 év alatt sokkal több történt a közegészségügy érdekében, mint az előt évtizedek folyamán.

Hogy e fontos tényezőn néhány év alatt gyökeres változásokat tenni nem lehet, az természetesen s ennélfogva nem esodálkozhatunk, hogy a közegészségügyre vonatkozólag nálunk, nemcsak falukon, de művelt városokban is sokszor találkozzunk miserábilis állapotokkal. Ily nagy fontosságú kérdésben állami intézkedések soha sem elegendők, magának a népnek kell éreznie az egészség nagy fontosságát s tudnia kell legalább a legelemibb dolgokat, melyek a testi épség megőrzésére vonatkoznak.

Ez az oka, hogy a nagyfontosságú állami intézkedések mellett (egészségügyi felügyelők, körorvosok, befűtítés, esaternázás stb.) mindenki, úgy az államférfi, mint a szak tudós s humanista egyaránt sürgetik, hogy az egészségügy elemeit a népisoklak s népies iratok által minél inkább köztudottá tegyék.

Váljunk be őszintén, hogy e tekintetben edes kevés történt. Nyolcz éve már, hogy az egészségügyi törvény (1876. XIV. 42. §.) határozottan elrendelte, hogy az egészségügy szempontjából főfigyelmet érdemlő szabályokat a népisoklakban tanítsák, sőt azt is elrendelte, hogy az egészségügyben első fokú hatóság (szolgabíró, polgármester stb.) felügyelni tartozik, vajon ez oktatás megadatott-e? Mind a mellett ilyenmő alkalon magyarországon 17 ezer népisoklaja közül alig egy pár százan történik, sőt — ami, a gomba módra szaporodó tankönyv irodalomban valóban esodálatos — még csak némileg használható egészségügyi tankönyvek s vezérkönyvek sincsenek a népisoklak számára.

Szigoruan tudományos szempontból véve az egészségügy nem is a népisoklakba való. Minden paedagog megegyezik abban, hogy a népisoklak főfeladata az ismeretek elsajátítására szolgáló jórónán technikus eszközök (írás, olvasás, számolás és rajz stb.) tanításán kívül csak alaki képzés lehet, s azért az egyes ismereteket a kiskorúak számára min dig lehetőleg esékely terjedelemben s a mennyire lehet, nem csakok szerint elkülönítve, hanem esopotosítva s főkép olvasmányok kapesában kell a gyermekeknek nyújtani. De ha már politikai s gyakorlati okokból beviszik a hazai népisoklakba a házi ipart s egyes gazdasági ágak tanítását, s ha még fontosabb okból tanítják az állam nyelvét a nem magyar ajku népisoklakban is: nincs valóságos okunk az oly fontos egészségügyi szabályok tanítása ellen tiltakozni. S különben is a törvény szavai s értelme világosan azt mutatják, hogy nem új tantárgyról van itt szó, melyet külön órákban kellene előadni, hanem oly ismeretek közléséről, melyeket a tanító alkalmilag nyújt növendékeinek. S ezt már régóta helyeslik, sőt követelik a szakférfiak. Maga a tanterv ajánlja, hogy a természetrajz tanításánál a hasznos és ártalmas növényekre, állatokra tekintettel kell lenni, alig van olvasókönyv, melyben az egészségügyi szabályok, vagy gyakorlati

példák által ne figyelmeztetnék a gyermekeket p. az éretlen gyümölcs evésének, a felhevűlt állapotban ivásnak rossz következményeire, a tisztaságra s mindenek felett az iskola minneanapi rendtartása ezer s ezer alkalmat nyújt a tanítónak, hogy egészségügyi tanácsokat osztoztogasson. S mily nagy fontosságú dolgok ezek! A számtalan babona s kuruzsolás neveltségessé tétele, a rajz, melyet előrehaladottabb nemzetek házi szokásairól, lakásaik berendezéséről s életmódjáról nyújtunk, azok a tanácsok, melyeket például a himlőoltásra, az édességek, szeszes italok túlságos élvezetére, a nők erős mellfűzőire, az öltözetre, haj ápolásra stb. vonatkozólag előadhatunk, mind meg termik gyümölcsüket s az iskolából a nép közé is kihatólnak. Ily ismeretek közlését követeli az egészségügyi törvény a tanítóktól s egyáltalán nem azt, hogy a már kitört betegségek pl. hideglelés, torokgyulladás, tüdővész orvoslására adjon tanácsokat s ez által a kuruzsoló számát szaporítsa; a gyógyítás nagy előismereteket követel, melyeket csak szakemberek, az orvosok, hosszas tanulmányozás s gyakorlat útján szerezhetnek meg, nagy hiba volna, ha a népisoklak az ily dolgokban kontárkodnék, de az orvosok munkája is meg van könnyítve s a közegészségügyi rendkívül sokat segítettek, ha a népisoklak segítségével köztudottá változtatjuk az eszközöket, módokat, a melyek e betegségek lehetőleg kikerülésére, testiük épségének megőrzésére vonatkoznak.

Nagy tehát az iskola hatása s igen súlyos hiba lenne, ha a tanítók e hatás felhasználásában késedelmeskednének. Hiszen a népisoklakat magukat is súlyos bűnnel vádolják e tekintetben. Épen nem kiesinyelhető adatok bizonyítják, hogy az iskolák legnagyobb részében részint a tanterv hiányai, részint maga az oktatás miatt sok gyermeknél kifejlődik a rövidlátás, a hátgörbülés, a sápkórúság, mely betegségtől különben talán megmenekültek volna. s igen sok ragályos betegség, különösen a rüh, himlő s diphteritis gyakran az iskola által terjednek el. Ily körülmények között, ha egészségügyi törvény nem volna is, a józan ész s humanizmus követeli, hogy a tanítónak értenie kell valamit az egészségügy elemeiből, hogy magának szemrehányásokat ne tehessen.

De ki ne tudná, hogy ez a követelés a nevelés alapszmőjével is összefügg? Mióta sürűbben hangoztatják a régi bölcs közmondást: „mens sana in corpore sano,” (egészséges testben egészséges lélek) nem kételkedik senki többé, hogy hiányos az a nevelés, mely csak az értelmi képességek fejlesztésére gondolt. Ez az oka, hogy nálunk a tornatanítást már általában felkarolták; több mint bétézer iskolában külön tornahelyiség van, a testgyakorló eszközök száma folyvást szaporodik, a nagy nyári szünidőben külön póttanfolyamokat tartanak oly tanítók számára, kik a tornatanításban még nem elég gyakorlottak; — a mi különösen érdekes, — a leányok tornáztatása sem oly nagyon szóvátlan dolog már. Igaz, hogy a torna magában nem elegendő s a melyebbre lító paedagógus irigységgel tekint az angol népisoklakra, melyek növendékei közösen tanulnak uszni, s a tanító felügyelete alatt szabad tereken zöld lombok alatt rendszeren lapdiznak s előszeretettel néz a szebb jövőbe, midőn a gyermekek a földrajz, természetrajz elemeit nem papókban, hanem tanítóikkal szabadba a vízbe, az iskolai kirándulások alkalmával tanulják megismerni. De ha csak a torna kötelezettségét hozták volna is be népisoklakunkban, láthatjuk ebből, hogy a testi nevelést nem tartják többé az iskolától idegen dolognak s ha ez így van, ha misrészről a nagy halandóság komoly intó szózat, hogy e népet, melynek száma különben is oly esékely, hogy e területen háromszor annyi ember kénytelenesen s boldogan megélhetne, s e szám bizoanval mindennél jobban bizonyítaná nemzetünk önállóságát, hogy e népet — mondjuk — az egészségügy elemeire oktatni oly hazafias kötelesség, melyből nagyrészt függ nemzetiségünk fennmaradása: szükséges, hogy a tanító képző intézetekben ez egészségügy legyen rendes kötelező tárgy, szükséges, hogy az olvasókönyvek s más tankönyvek az egészségügyre tekintettel dolgoztassanak át, s a tanfelügyelőket utasíttassanak, hogy e tekintetben szigorral járjanak el.

A jelenlegi közoktatási miniszter nem egyszer mutatta ki, hogy e fontos ügy iránt nagy érdeke van, és valóban elmondhatjuk, hogy az ő nyilvános szavai voltak a felbuzdító s lelkesítő eszközök e téren, s így bizonyosra vehetjük, hogy az a férfi, ki a közegészségügy terén mutatkozó szomorú s a művelt világ előtt megszégyenítő állapotunkat ennyire ismeri s ennek nemzeti létünket fenyegető eredményéről is tud, megtesz mindent, hogy a közegészségügyi törvénynek az iskolákra vonatkozó intézkedései minélbb megvalósuljanak. De a kérdés oly fontos, a legfontosabbak egyike, hogy e munka nem maradjon hivatalos teendő, a társadalomnak kell ezt elősegíteni s buzgó, lelkesült mozgalmat kell országzszerre megindítani, hogy a magyar nép erős, egészséges legyen, s megszűnve a nagy halandóság, nemzetünk léte s jövője felől egygyel kevesebb okunk legyen az aggodalomra.

György Aladár.

A miskolezi országos dalárünnepély.

Folyó hó 6-án a körülmények épen nem kedvező behatása alatt indult utra a rimaszombati dalárda, hogy bemutassa képzettségét és képességét az országnak a Miskolezon rendezett dalár-ünnepélyen, és hogy dicsőségteljes szerpléssel háltlja meg a városnak és közönségének áldozatkészégét, s emelje ennek fényét és hírnevét.

Zászló nélkül kelt utra, mert az, ki átalakítás végett átvette, a kitűzött időre nem készíttette s így a küzdelemre szálló csapatot borus sejtelmek közték el, melyeket szétűzni a kivonulást kísérő „Rákóczy induló” varázshangjai s a honfűtársak szerenese kívánatai sem voltak képesek. — S a borut csak akkor váltá fel a derűnek némi árnyalata, midőn kiküldöttünk a zászlóval a miskolezi indóházhoz megérkezett.

Azonban ez sem leketett tartós, dacára a miskoleziak igenis szívélyes fogadásának, mert már másnap egyik lapjának „nagy pipájú” stb. riportere a következő, s reánk nézve nem épen kellemes közleményt boesátotta világga:

„Első volt a rimaszombati (t. i. dalárda), mely pont 12 órakor érkezett meg a gömőri pályaudvarba. A vendéglátók kiszálltak s azonnal szállásukra tértek. Ugy halljuk, hogy a miskolezi dalároka nem volt kedvező hatással az, hogy a rimaszombatiak a miskoleziak kalapjelvényét, az árvalányhajat tették magukévá. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy mindenik dalárda a megkülönböztetés miatt (tán végett? Szerk.) más más jelvényt hord; most tehát már az a kérdés, vajon a miskoleziak hagyják-e el már közel 10 éves

jelvényüket a rimaszombatiak kedvéért, vagy pedig a rimaszombatiak válasszanak mást? Mi azt hisszük, a rimaszombatiak ennyi házigazdai áldozatot nem fognak kívánni.”

Eddig a nyilatkozat, melyhez — úgy tudjuk, — nem kell commentár. Dalárdánk alelnöke azonnal kérdést intézett a miskolezi dalárda vezérférfiához, hogy megbízatások folytán jelent-e meg e közlemény, mire kijelentették, hogy miként ők s a nagy közönség az illető hírlap közleményeire semmit sem adnak, mi se tulajdonítsunk annak fontosságát.

Szót fogadtunk annyival is inkább, mert már másnap az ünnepély alkalmával kiadott „Emléklapok” III-ik számában következőket olvastuk: „A Miskolez és Vidéke — valljuk meg — nem kellő tapintattal megtámadta a rimaszombati dalárdát, a miért a miskoleziak jelvényét, az árvalányhajat használja. Mi úgy tudjuk, hogy ezért a miskolezi dalárda legkevésbé sem neheztel, de ha még neheztelne is, ovakodnék távolról is kedves vendégeinek egy rossz perczet is szerezni azáltal, hogy ezt tudokra adja. A vendégszeretett mindenek felett udvariasságot parancsol!”

E nyilatkozatot annyival inkább kedvesen vette dalárdánk, mert szerkesztője épen a miskolezi dalárda alelnöke, kinek szava ily esetben nagyobb fontossággal bír, mint egy bösz riportere; egyébiránt reméljük, hogy e derek miskolezi dalárda inkább büszke lehet a rimaszombati, mely kalapjelvényül csak véletlenségből választotta az árvalányhajat akkor, midőn a versenyek alkalmával meggyőződtött a felől, hogy a dalművészet terén valósággaal igyekeztünk nyomdokaiba lépni.

Az első összemérkőzés aug. 7-ikén volt, mely alkalommal a pécsi és debreczeni mintadalárdákon kívül 13 dalárda kelt nemes versenyre, u. m. a s.-a-ujhelyi, szegedi polgári, kecskeméti, kassai, egri, rimaszombati, szegedi, munkácsi, kolozsvári „Hilária”, ungvári, szathmári, szentesi és szegszárdi.

Az első 4 a közönségre nem bírt hatást gyakorolni, mely csak az egriek fellépésével kezdődött, kiknek dalárdája „már most is kimutatta orozslán körmeit.” A hatalmas erő és szabatoság meglepett mindenkit.

Ez után következett a rimaszombati, melyről ez olvasható az „Emléklapok”-ban: A rimaszombati dalárdának az egri után nehéz szerepe mutatkozott; de a gyönyörű muanceirozás, szép pianók, kellemes ténor és mindenek felett hibátlan elmondás a jó véleményyt feljé fordítá.

A hatás nem is maradt el, szünni nem akaráo tapsvihar követte az előadást, mik azoknak szempilláin. — kik eddigi küzdelmeinket a közelből ismerik, ott rezgett az öröm könnye. Szép virágkoszoru hullt a szereplők fejére, mint egy gyógyító balzsamul a vett sebért. Ötször tapsolta ki a közönség őket, mely után egymás karjaiba omlottak, hogy közelebb legyenek egymás hoz a nemes zél- és városunk dicsőségeért küzdők keblei.

A rimaszombati után Szeged, majd Munkács s a „Hilária” következett. Az első szerevén, a két utóbbi lankadtan adta elő a versenydarabot, s dicsőséget csakis az ungváriak sikerült a rimaszombatiak mellett elérni, min — tekintettel a jól iskolázott hangokra, — amennyiben csaknem mindenik tagja iskolikát végzett, esodálkozunk nem lehet. Szathmár, Szentes és Szegszárd jóhatással, de tévesztett felfogással működtek.

Feszült várakozással vártuk a két minta dalárda versenyét, melyben mindkettő megálta a sarat emberül, bár a kellő hangot a debreczeni, mivel az előadás vége felé egy kisse alázott, nem tartotta meg s így az elsőséget a pécsi most is biztosította magának, míg a többiek között a részletek figyelembe vétele mellett a pályadíjak kiosztásánál — szerintük — Ungvár, Rimaszombat és Szathmár között lehetett szó.

A mi a verseny után következett, azt toll nem képes leírni. Ezer meg ezer főre menő nép gyűlt össze a „Korona” vendéglő tágas udvarán, hol Debreczen, Ungvár, Rimaszombat dalnokai mellett a mi kedves házi gazdánk a miskolezi dalárda tagjai szebbnél-szebb dalokkal gyönyörködtették a díszes kö.önséget. — Reggel felé mentünk nyugodni s álmოდoztunk — dicsőségről.

A szabadon választott darabokból álló verseny aug. 8-án volt. Azonban az egész nem elégitette ki a közönség várakozását; nem pedig azért, mert csaknem mindenik dalárda, s így a rimaszombati is, oly münégyessel állott elő, melyben erejét kellőkép próbára tenni s képességét kimutatni nem lehetett, csakis Szathmár, Ungvár és Jászberény, — mely az első díjra nem versenyzett, — járt el e tekintetben tapintatosan. A rimaszombatiak ez alkalommal is két koszorut kaptak a közönségtől.

Ezután Radványi István ur pinczéjébe vonultunk omló zápor között, hol a szívélyes házigazda ismert vendégszeretével fogadott bennünket. A kedélyes vacsora reggeli négy óráig tartott.

A versenydíjak a következők: mintadalárdák részére: szép ezüst koszoru, adta Miskolez városa, nyerte a pécsi dalárda. 1. Az első csoportu versenyre ezüst billik aranyozva, nyerte az ungvári dalárda. 2. Ezüst serleg, ajándékozták a miskolezi hölgyek, nyerte az egri dalárda. 3. Ezüst koszoru, a miskolezi dalegytet adomány, nyerte a rimaszombati dalárda. A második szabadon választott darabokkal versenyzők részére: ezüst koszoru, Bartay Ede adomány, nyerte a szegszárdi dalárda. 2. Ezüst serleg kitűzte Benigny Samu, nyerte: a szathmári dalárda. 3. Ezüst kehely Szölösy József adomány, nyerte a jászberényi dalárda.

Az ünnepély következő napjait az összeladások foglalták el a szokott rend szerint, melyek mindenikén roppant számu díszes közönség vett részt, mely vasárnap azon meglepő élvezetben részesült, hogy a miskolezi rom. kath. templomban az ország első dalárdája énekelte a misét, míg a bájos hangu Radványi Alice kisasszony az „Ave Mária”-t mutatta be azon csengő hangon, mely megyénk közönségét Rimaszombatan a legközelebbi hangverseny alkalmával oly meglepő elragadtatásba hozta.

Veterán.

Felhívás,

hazánk szép hölgyeinek a magyar szépségek albuma érdekében.

Hivatkozva azon élénk érdeklődésre, mellyel a fővárosi és vidéki társaskörök a magyar szépségek albumának ügyét felkarolták, vagyok bátor hazánk szép hölgyeit tisztelettel felkérni, hogy engem ez önzetlen működésben támogatni sziveskedjenek.

A magyar szépségek albuma az 1885. évi országos kiállításra készül, s mint ilyen hazánk elővívő nevezetessé

gei mellett, egyik legnagyobb nevezetességét szép hölgyeit, fogja a kiállítást látogató nagyszámú hazai és külföldi közönségnek bemutatni.

De, hogy e czél elérére legyen szükséges, hogy az album ne csak egyes arcképeket, hanem hazánk szépségeinek teljes hű csoportját, s különösen ne csak ragyogó szépségeket, hanem a magyar típus minden változatát mutathassa be.

Ez okból bátorodom hazánk szép hölgyeit felkérni, hogy műtermem (Budapest, Erzsébet-ter 7. sz.) minél előbb meglátogatni sziveskedjenek annál is inkább mivel a képek a felvételek sorrendjében lesznek az albumban elhelyezve s azoknak művészi kidolgozása hosszabb időt és nagyobb munkát igényel. Azon igen tisztelt hölgyek, kik a fővárost a kiállításig nem látogatják meg, sziveskedjenek legújabb arcképeiket hozzám beküldeni, hogy azután teljesíthessem a felvételt, mely különben minden díj nélkül történik s a gyűjteményt a kiállításig senki sem tekintheti meg. Megemlítenék találmán, hogy az album a kiállítás után a magyar nemzeti múzeum tulajdonába fog átmenni és ott tovább is megszemlélhető lesz és mint nemzeti kincs fog tovább is őriztetni. Azon reményben, hogy ezen hazafias működésben bőszen támogatással fogok találkozni, vagyok tiszteletteljes hívők

Bpest, 1884. július hóban.

Ellinger Illés.

Meghívás.

A „Gömörmezei általános tanító-egylet“-nek Rimaszécs városában 1884. évi augusztus hó 26—27-ik napján tartandó tizenegyedik közgyűlésére.

SORREND:

Augusztus 26-án.

D. u. 5 órákor: Előértekezlet a vendéglő nagy termében. Bizottságok kinevezése.

Este 8 órákor: Hangverseny a vendéglő nagy termében.

Augusztus 27-én.

D. e. 7—8-ig: A reform. iskola szomszédságában rendezett tanszerkiállítás és intézetek megtekintése.

D. e. 8—1. Közgyűlés a helyi. hitv. ev. templomban.

Tárgyai: 1. Előnk megnyitó. 2. Jelentés az egylet évi működéséről. 3. Penztárnokról, könyvtárnokról. „Eztos-alap“ és tanszermuzeumi-jelentések. 4. A második országos képv. tanítói közgyűlésre kiküldött képviselők jelentése. 5. A természettan. tanítási anyaga és módszere a népiskolában — előadó Perjessy László. 6. Tiszújítás — a közgyűlésnek 1/2 órai felfüggesztésével. 7. A gömörmezei ált. tanító-egylet tanszerkiállításának és a segély-alap szervezésének tárgyalása. Előadó Klein Samu. 8. A szabadon tartandó tanításról. Előadó Fabry János. 9. A földrajz tanítása a népiskolában. Előadó Nagy Albert

Közébd a vendéglő nagy termében.

D. u. 4 órákor: A közgyűlés folytatása.

Tárgyai: A kiküldött bizottságok jelentései. Folyó ügyek. Indítványok.

Az előadás.

Figyelemztetés: A közgyűlésen részt venni kívánó tagok a tagsági jegyért, mely nélkül elszállásolás s közúti közlekedésére igényt nem tarthatnak, a vasúti árbejártást élvezni ohajtnak pedig a vasúti igazolványt is be kell hozni augusztus 15-ig Mezezer Ele elnökkel Dobosán multhatalni jelentkezniük.

A tanszerkiállításra kitéendő tárgyak augusztus 20-ig Kevitzky Béla rimaszécsi helyi. hitv. ev. tanítóhoz szállíthatók.

Hírek és vegyesek.

Lapunk jelen számát a miskolci országos dalár-ünnepély miatt később becsátottuk ki, remélvén, hogy a késedelmet t. olvasóink megbocsátják azért, mert hiszen megyénknek fiai küzdöttek itt a dícsőségért, s a mit ők itt szereztek, az az egész Gömörmezeit illeti.

Dedő majális. Valahára hedvező napok derültek az apróságokra is, hogy szokott tavaszi mulatságukat megtarthassák — a nyár derekán e hó 3-ik napján. Hanem a hosszúságú varakozásért kárpotolva is lettek, a mérsékelt meleg, tiszta levegő, dalaink éneke, mintha csak összeesküdtek volna arra, hogy e napot emlékeztetéssé teendő, meghódítsák a közönséget, mely tömegesen sietett a kisdetek örömeinek tanujává, utóbb a nagyok vigalmának — már t. i. a tánczosoké — részeseivé lenni: E kedélyes, minden részében sikerült multság 89 frt 20 kr. tiszta jövedelemmel szaporította a kisdetevő intézet alapítóját, biznysággal annak, hogy közintézetünk érdekében örömet mulatunk, s ha kell izzadunk még — nyárban is.

Közgyűlés. Tűzoltó egyletünk e hó 17. (mához egy hétre, vasárnapon) d. e. 10 órákor rendkívüli közgyűlést tart, mint halljuk, egészen személyes természetű ügyben. Hogy ilyen dolog is közgyűlés elé vitetik, azt sajátállal vevszük tudomásul, mert most, midőn az intézők tapintatos eljárásának sikerült közönségünkben az egylet iránt nagyobb mérvű érdeklődést felkelteni, sokkal tanulságosabb lenne, ha az, kit becsavágya szólharczokba ragad, inkább a gyakorló téren igyekeznék felülmúlni versenytársait.

Postai levélgyűjtő szekrény s ezzel levélbélyeg áru-da állítattott fel e hó 4-én Tibély S. A. helybeli kereskedő üzletében, — ellenben Nagy Belánál beszünttetett, valószínűleg ez utóbbi betegeskedése miatt.

Ujkori vallás ujtók. Sztéryni ur az újpesti rabbi és társai közelebbi napokban tanácskoztak a mózes vallás reformálásá felett. Irányelveiket 12 pontban állapították meg. Ezek szerint a talrud kötelezőnek nem fog tekintetűni; az étrendi szabályok mellőztetnek; kettős ünnep csak az új év, bőjt csak hosszú napon; a körülmetelés a szülők tetszésére hagyatik; az esküvétel és temetés szertartásai korszerűen átalakíttatnak; a nők a templomban a férfakkal egyenjogúsíttatnak; az isteni tisztelet nyelve magyar lesz, már t. i. nálunk. Így értesültünk a „Budapesti Hírlap“ útján. Ugy véljük azonban, hogy ezek csak a külsőségre vonatkoznak. Mi lesz a lényeggel? Egyébiránt ha igaz, ez is haladást jelez.

Kivégzés. E hó 6-án reggel hajtotta végre Kozarek Egerben a halalos ítéletet Semperger Mihályon, ki a keresendő jegyző Naszvedba Sándor meggyilkolásával tetézte bűneit, melyekért már 5 évig volt a fegyház lakója. Bűnbánat nélkül várta be utolsó óráját. Vigasztalást csak azon hitben talált, hogy a tulvilágon találkozva áldozatával ott is megölheti. Jellemzők a szavak, melyekkel gyóntatóját elutasította: „ne beszéljen már a menyországról, már untat, fáraszt, de különben is, én már hamarabb megtudom, hogy mi az, mint a főtiszteleendő ur.“ még a bitó lépcsőjén is oda kiáltott a hóhérnak: „maga meg gyorsan bánjon el velem.“ — Bécsben pedig e hó 8-án reggel oltotta ki a

törvény bosszúlo keze. Stellmacher Herman ismert anarehista és rablógékos életét. A végrehajtásánál jelenvolt lelkes, midőn az elítelt halálának bekövetkezte megállapított, rövid, megható beszédben jelezte, hogy a kivégzett minden bűnbűns nélkül tért örök nyugalomra. Stellmacher, rejtetten bűnei emlékének kívül levelet és sajátkezűleg írott életrajzát hagyta Zárchben lakó nejére.

Ó, azok a randjélek! Mint a lapokból olvassuk ezután nem lesz érdemes fáradozni, áldozatokat hozni a Szent-István-, Lipót- és vaskoronarendért, miután a hivatalos lapban is közzétett legfelsőbb kézirat szerint ezekkel többé sem czím, sem rang nem adományoztatik — polgári állásuaknak. Lehet, hogy ezzel sok fényes álom lett megzavarva, sok kártyavár halomra döntve, hanem azért az igazi érdem amint eddig nem kereste a hű fényvel nyújtott kitüntetés, úgy ezután sem lesz értéktelen előtte a közbeesülésben nyilvánuló erkölcsi jutalom.

Az országos színészeti tanodában a beiratkozások f. é. szeptember hó 6-án, szombaton d. u. 3 órákor kezdődnek, s három napot át minden délután 3—5-ig, bezárólag szeptember 8-án fejeztetnek be. A jelentkező növendékek felvételi vizsgálatát szept. 9-én, kedden d. u. 3 órákor tartatik, ugyancsak a tanoda helyiségében, keresési nemz. színház bérháza 3 emelet. A felvételi kellek: szimpátiás, csinos alak, tiszta kiejtésű esengő hang s kifejtett testi alkotás mellett (melyről a fől. vizsgálaton jelenlévő orvos ad véleményt) legalább 18 éves kor a férfiaknál, s betöltött 15 év a leányoknál, mi hiteles okirattal bizonyítandó. — Szükséges további anyvi műveltség és iskolai képzettségről szóló bizonyítvány, mennyit a megjelölt korban minden művelt ifjútól megvárhatni. Azok, kik nem szülik vagy gyámjaik kíséretében jönnek, a szülők vagy gyámok írásbeli beleegyezést tartoznak magukkal hozni. A jelentkező növendékek csak törvényes családi nevéükön irathatják be magukat. Arra pedig előre is figyelmesztet az igazgatóság mindekit, hogy a beiratási és felvételi díj 6 frt, a beiratásnál a zonnal befizetésenél előfelvétel esetén pedig az évi 30 frtnyi tandíj első részlete 10 frt, melynek fizetése alól első éves növendékek föl nem mentetik. Végül szükséges megjegyezni, hogy az operai szakra csak oly jelentkezőket veszünk fel, kik a m. kir. zenekademia magánének tanfolyamának elvégzéséről (legalább I. II. oszt.) bizonyítványt, vagy anyvi készültséget mutathat, mennyi ezen osztályokban megkívántatik, mely esetben a m. kir. zenekademiában magánvizsgálatot tehet s ennek folytán nyert bizonyítvány alapján az országos színészeti tanoda I. operai osztályába felvethetők.

A győzőknak virágcsokrot. Győztes dalaink holnap e hó 11-én az esti 9 órával érkeznek vissza Miskeleztől. Fogadtatásukra egész tünetés szerű mozgalom indult meg. A város közönsége, élén vezetőivel, az iparos segédök önképző és segély egylete testületileg zászló alatt zene szó mellett vonulnak a vasúti állomáshoz; ott Szabó György polgármester fogja üdvözölni érkező dalár-egyletünket. Innen azonnal a város kertbe vonulnak közvacsorára. Ery teríték ára 1 frt 50 kr. Az aláírás ívek lehető széles körben közközen forognak. Hölgyeink győzögé keze egy-egy virág csokorral fogja díszíteni dalárjuk örömtől dagadozó keblét. „Denique: nálunk ugy szokás, Peccemus magnum áldomás.“

Dr. Lovassy Sándor, a nagy-récei polgári iskola jeles tanára egy kis füzetet adott ki ily czím alatt: „A polgári iskolák ezülszerű természetrajzi gyűjteményének képe.“ — E füzetke, mint a czím mutatja, iskoláink egyik nélkülözhetetlen tanszergyűjteményét öleli fel és szakszerűen berendezett képet adja a természetrajzi museumnak. — Midőn ezt a szakírókat, különösen a kezdők figyelmébe melegen ajánljuk, nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy a fiatal író a füzetke czímáján több mint 6 sorban számlálja elő saját ezimeit, mert ez úgy hisszük, nagyon is felesleges, hiszen e kis füzet a szakembert mutatja be oly mérvben, hogy sallangra szerintünk szükség nincs.

CSARNOK.

A gömőri palócokról.

— Néprajz. —

Ira: Adoleszens.

A mióta Mikszáth Kálmán a „jó palócok“ at olyan szerfölött érdekes, jellemző színben tüntette fel; azóta sokalankább feljök a közfgyelem, s bizonyára nem lesz érdektelen e lap olvasói előtt sem, ha egyet-mást elmondunk azokról, a kik hozzánk legközelebb esnek, a mi jó gömőri palócainkról.

Azt beszélük es nem minden ok nélkül, a menyiben a történelem is megerősíti, hogy mikor a magyarok a Kiev alatt legyőzött, s emiatt hozzájuk esatlakozott rokon kunokkal egyetemben bejöttek őseik örökébe, bérczes szép hazánkba és ugyszólván ellentállás nélkül a Sajóig haladtak: — hát a kunoknak szerfölött megtetszett az az erdőszorúta, festői szép vidék, térség legelőkkkel a völgyekben, vadakkal a renetegekben, különösen a Bikk és Mátra hegység regényes tájai büvölék el őket; minekkövetkeztében engedelmét kértek a fejedelem Arpadtól a letelepedésre mit meg is nyervén a 7 vezér nevszerint: Ed, Edömér, Etel, Böngér, Acság, Vajta, Retel azonnal hozzálátott, hogy a törzsekre osztott népet a kijelölt helyen annyira-mennyire elrendezze. Nos azt mondják, hogy ezeknek utódai a palócok.

Hát ez épen nem megvetendő leszármaztatás, s a mi jó palócaink a daliás, harczas, vitez kunok atyafiságára büszkék lehetnének, sőt tudnának is lenni, hogyha gyanyáink: mily nagyra melatott ivadékaik ők a déleget kunoknak. Hanemhát jobb nekik ezt nem tudni, mert netalán megzavarná fejüket az a gondolat, hogy a IV. Béla idejében a tatárpusztítás által, — lehet mondani — leginkább sújtott palócvidékek lakosai nagyreszben kardérel hanyattak, s a kevés megmaradtak aztán összevegyülvén az országba mindenünnen behozott idegen teleplőkkel, bizony-bizony a harczas kunvér annyira össze keveredett, hogy ma már csak kis százalékát teszi az a palócokban pezsgő vérnek, de hogy ez is igen elégséges, arról néha táncvigalmak s más multságok alkalmával hatalmasan tanuskodik neháuy betörött fej s földagadt ábrázat.

Már nem tudom, hogy ez az összevissza gyűlés, vagy a vidék sajátságai okozták-e, elég az hozzá, hogy a palócok három, lényegesen elütő részre szakadtak, a kiket egymás-

tól alkat, szokás, ruházat és részben hitkülönbség is választot el. — A nógrádi palócok leginkább szőke, magas, szilás emberek, hosszú, többnyire sovány arczal, hátrasímitott nagy hajjal, melyhez nem a legjobban illik a kis pörge kalap, valamint nyulánk természetökkel sines arányban a rövid ing és térdig érő gatyá. A nők öltözéke izyesebb. A hevesi s kis részben gömőri, ugyvevezett erdőhúti palócok vagy barkók már majdenm ellentétei a nógrádiaknak Alacsony, házaráháló, kerek, kövér arczu, barna emberek, tömött, fekete, hajjal. A férfiak ruházata a korhoz szabott, míg a nők kurta szoknyájukkal, kirívó színű kendőkkel és pünlikkal teleaggatva a gyermekkori emberiség gondolkodásmódjára emlékeztetnek. Ez a két elütő ág a rom. kath. vallást tartja az üdvre legalkalmasabbnak, sőt egyedül üdvözítőnek (bigott majdenm rajongó nép.) mit különösen a nők öve mellé dugott olvasók lépten nyomon elarulnak.

A 3-ik rész közepén áll, inkább szőke, mint barnafaj, középtermetű a leggyakoribb. A két kunság lakosainál észlelhető jelleg náluk hiányzik, noha hit dolgában megegyeznek, mindkettő a reformationnak kálvínféle irányát fogadván el a hit és erkölcsi élet szabályzójaul. A palócoknak ez a része akár az öltözékben való izést, akár a műveltséget tekintsük, messze tulzárnyalja a két előbbit, s e téren Magyarország — talán a szepeességi németeket kivéve — bármily fajta, hasonrangu népével kiállja a versenyt.

Ehez az ághoz tartozik a Rima-, Balog-, Vály-, Sajó-völgyének magyar lakossága, a kiktől akarok én egyet-mást elmondani e lap olvasó közönségének.

Hát kéremalasan ne hogy valaki azt fogja ránk, hogy ajtótul együtt rohanunk a házba, — tartsuk meg e rövid ismertetésnél is ama böles apostoli intést, hogy mindenkékesen és széprendben folyjanak, lévén ezuttal a folyam futásának rendessége a mi palócunk beesületes személyének bemutatása után az ő házatájára, vagy mint ő nevezi: portájára vagy pajtájára irányozva. A pórtán pedig legelőször is csinos, vályogból épült, újabb időben leginkább eserepszindellyel fődött ház tűnik szemünkbe, mely áll 1 szobából, pitvből, melyből ma már a konyha is kitélik, kamarából, mit ők „komra“-nak hívnak, hol a padlásig érő koronás ágyak díszelnek, több czifrábnál-czifrább ládákkal szekrényekkel egyetemben, — végül van a különféle barmok istállója, az ol, miként szeretik nevezni megkülönböztetésül a csürtlőt, melyet „estálló“ nével tisztelnek meg. Ime ezeket látjuk hozzá vevén még az elkerülhetetlen gémes kutat, többé-kevésbé esekély változtatással és toldalékkal a gömőri palóc fontosán (így fordította ő el a latin „fundus“ szót.)

Ből? Hjah méltóztassék csak engem követni. A mint megfogjuk a kalinesot, (ez ismét palócnyelvben van, s különél akarna mondani) aztán kinyitjuk az ajtót — hát ránk mosolyog az átellenes falon levő fogasról a sok tarkabarka tessék-lássák tányér, majd előnkbe kerül a jóságos képű háziasszony, a ki letörölvevén surezával (palóc szó = kötény) az asztal melletti lözát, olyan nyájasan kínálát: tesszen helyet foglalni. A mikor leültünk, szemügyre vehetjük a ház „buter“-ét (= butor.)

Az asztal melletti szögletben ott, hol a két hosszú lóca érükközik, tartja magát kemoly méltósággal az öreg théká, benne a képeses énekes, a nagy biblia, az elavult háber, szentek hegedűje, meg a jó öreg Szikszay bácsi „keresztyen imádságai“ hevernek, már t. i. ugy dolog idején, mert vasárnapokon sorba előszedi azt onnan az öreg gazduram, meg gazdasszonyom (a fiatalok már inkább az újságon kapnak) s a könyv természetéhez illő istenes képpel olvassa azt, jölehet már talán könyvnélküli is tudja. A másik szögletben az üveges almárium tetszeleg, míg az ajtónál a kemence és vele kapcsolatlan a sparhét (sporheit) tüemik szemünkbe. Ha még a tükröt, óráit és lámpát megemlítjük, — mindent leírtnak, a mit belül látunk. De ha ez tán nem elégít is ki benőnköt, a háziak megbecsülhetetlen szívessege feledtetü velünk a szegényes butorzatot, s csakhamar jöleső otthonossággal érezzük magunkat körülben.

Az a pátriarchai kor, a midőn még a házfő vezetése alatt 30—40 személy lakott egy házban, ma már lejárt, a gazdával legfőlebb csak fiait látjuk együttlakni, de halálával azok is elválnak, minek következtében a földbírtok szétdarabolóván, az az öregek által maig is áhitattal emlegetett boldog időszak, a mikor falka szarvasmarha, nyáj juh járt ki az udvarból, eltűnt, s ma már 4 ökor is nagy gazdaság, mégha nem olyan ezimeres is az, mint volt hajdan. Ez a pátriarchai kor ma már csak az öregek emlékeztetésében él, s ha ugy a hosszú téli esteken megkerdezzük őket felőle, igen sokat tudnak róla regélni.

Mindebből azonban nem az következik, hogy a civilizáció áramlata talán koldussá tette volna palócainkat, am-bár hogy igenis jó hatással lett volna rájuk, azért se mer-nők kezűnket a tűzbe tenni, mert hiszen lehet tapasztalni, hogy a mi náluk ezelőtt aláztatosság volt, ma már ravasz-sággá fajul, ismeretes szelidségük lassanként elmaradzik; — nem tette mondom a civilizáció koldussá őket, mert az ugynevezett módos gazdák maig is szép számmal találhatók közöttük, noha másrészt az is tagadhatatlan, hogy az adósságesinálás mai időben szerfölött könnyen menvén, — sokan közülök gondatlan könyelműséggel keverik magukat az adósságba.

A mit talán a civilizáció bontó szelleme egészen érin-tetlenül hagyott, az a conservatív nézpont, melyel a palóc ősi hitéhez, sokásaihoz, sőt lehet mondani babonáihoz is ragaszkozik. A mit a palócgyermek atyjától vagy nagyatyjától hallott és tanult, kész még az iskola s öntapasztalatai ellenére is megőrizni és követni. Így száll a hagyományos nézet apáról fiura századokon át anélkül, hogy a tanító minden igyekezte, a pap minden szóoklata kitudná verni a palóczt régi megrögzött hitéből. Ez oka annak a babonás hiedelemnek, a mely még ma is el van terjedve közöttük, s dacára annak, hogy ő sohasem észlelt afféle babonás dolgokat, mégis csak felig meddig hiszi azt, a mit a könyvből olvas, hogy t. i. a babonának nincs értelme. A miként a zsidó nép szentül hitte és hiszi, hogy a prófétáknak a Jehova személyesen megjelent s velők szólt, és nem látja be annak képtelenségét, épugy a palóc is ama meggyőző dősbén él, hogy vannak emberek, a kik megrontják a tehenet, megigézik a kis gyermeket stb. Egészen a mondák korába való históriát hallottam csak nem régen is Szutorban azon themáról, hogy miként hagyott fel egy odaváló ember a pálinkával, Serkében ma is izgatja a képzelmét egy Lucezaszékéről való esodás elbeszélés. Különösen a nők bírnak e tekintetben elsőégi joggal, a kiktől a mosás, lugzás,

bizonyos ételmek főzése és még sok más megem tör-
ténhetik a babona által kijelölt napokon.

A conservativizmusnak kifolyása az, hogy a palócz
rajongó szeretettel ragaszkodik szülőföldéhez, s megvagyok
arról győződve, hogy százsorta mostohább körülmények
között sem volna képes odahagyni az édes otthon. De ra-
gaszkodik hazájához is, s ha úgy hosszú téli esteken össze-
ülnek beszélgetni, a mint ők mondják: elmennek a faluba,
mint nagy politikusok, a haza ügyét is szőnyegre hozzák
és ilyenkor lelkesedve mondogatják, hogyha háborúra kerül
a dolog, a magyar most már nem fél senkitől. A független
Magyarország magas eszméjét fölfogni alig képesek; ugyan-
azért előttük az egymás ellen harezoló politikai pártok kö-
zötti elsőséget sok esetben a bor határozza meg. Különb-
ben békétűrő nép, a ki nem tud haragudni a kormányra, mi-
után az évenkénti adóemelkedést is a legnagyobb nyugalom-
mal veszi, mert hiszen azt a felsőbbseg parancsolja, ő pe-
dig, mint hajdani jobbágy, megszokta ezzel szemben a hü
engedelmességet. Tán azért van, hogy rendkívüli magasság-
ban képzelvén a királyt, mindig a legnagyobb tisztelet hang-
ján emlékezik s az ötvenes években se tudta volna még
gondolatban se megsérteni a koronás főt.

A palócz nép buzgó, vallásos, noha újabb időben az
anyagiak nagyvilágot utánzó tulságos hajhászása kezdi hát-
térbe szorítani a vallásos érzelmeket. Mindamellett a templo-
mok vasárnapoként, kevés kivétellel megtelnek, s ilyenkor
lehet látni az öregebb férfakat szűrben (ők esubának hív-
ják.) mely alól kilátszik a hófehér ing és gatyá. A fiatalab-
bak most már gyönyörűen kivarrott hajdani szür helyett
barna ujjast (kabát) mint ők nevezik, hordanak, s ez alatt
lajbit (= mellény, ennek megfelelőleg az öregebbek is hord-
nak bőrből készült m e l y e z ő t.) Telben az öregebbek
bekezeset vagy ködmönt és nadrágot viselnek, mely utóbbit
a fiatalok is hordják. (Folyt. köv.)

Hivatalos közlemények.

Rimaszombati kir. törvényszék elnökétől.

Pályázat.

585. sz. — A rimaszombati kir. törvényszéknél rend-
szeresített aljegyzői állomásra, mely 500 forint évi fizetés
és 100 frt lakpénzzel összeküve van, a m. kir. igazságügy

miniszter ur f. évi augusztus 3-án 25648. sz. a. felhatalma-
zása következtében pályázat nyitattik. Felhivatnak ennél fog-
va a pályázni kívánók, hogy szabályszerűen bélyegzett és
szabályszerűen felszerelt folyamodványait, az életkor, ed-
dig viselt hivatal, és a hivatalos nyelven kívül, a tót és né-
metnyelvismeret okmányilag igazolandók. ezen pályázat a
hivatalos lapban 3-ik közzétételétől számítandó négy hét
alatt az ügyv. szab. 5. §. értelmében ezen kir. törvényszék,
elnökségnél annál bizonyosabban nyújtják be, mert ellen-
esetben a folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.
Rimaszombat, 1884. augusztus 6-án.

Török János, kir. tszéki elnökhelyettes.

Gömörmege kir. tanfelügyelőjétől

1236. sz. — T. iskolaszék! A Franciaország déli ré-
széről fenyegető kolera veszéllyel szemben a m. kir. bel-
ügyminiszterium által tett intézkedésekből kifolyólag szüksé-
gesnek mutatkozik az is, hogy az összes iskolák, mint oly
helyek, a hol számos egyén szokott egybegyűlni s több
ideig tartózkodni, neesak folyton és kellőképen tisztán tar-
tassanak és mindenkor jól szellőztetve legyenek, hanem az
azokban esetleg előforduló egészségügyi szempontból kifo-
gásolható állapot vagy hiány gyökeresen orvosoltassék, ami-
nek teljesítésére. különösen az iskolákra nézve, a mostani
szünetidők a legjobb alkalmat szolgáltatják.

Minek folytán a vallás és közokt. m. kir. ministerium
f. hó 19-én 1128. eln. sz. a. kelt rendelete értelmében fel-
hívom a tek. iskolaszéket, hogy a fentieket szoros mihez-
tartással vegye, az egészségügyi rendszertel megbízott helyi
közeg-k utasításait pontosan megtartassa.

Rimaszombat, 1884. július 30.

Groó Vilmos, kir. tanfelügyelő.

Gömörmege kir. tanfelügyelőjétől.

1183. sz. — Megyénkben a siketnéma tankötelesek
száma évenként 30 körül van s csak kivételképen juthat be
egyik-másik a vácsi ur. intézetbe, hogy rendszeres kiké-
pezetésben részesüljön.

Mihthogy a siketnémák tanítása módszerét jó akarat
és kitartó igyekezet mellett magán uton is meglehet tanulni
s ohajtandó, hogy a tanítók ily irányu tanításra is vállal-
kozzanak, felhívom a t. tanító urakat, hogy a körükbe eső

ily szerenésétlenekeket csoportokba gyűjtve, egyenkint esetleg
a többi éppérzékű tanulókkal oktassák s e végből a czélra
vezető specialis tanítási módszert tanulják meg.

Tanulmányozás végett a következő műveket ajánlom:

1) A siketnémák oktatása a népiskolában. Fekete Ká-
roltól. a siketnémák vácsi kir. intézetének igazgatójától.
Megjelent a magyarországi néptanítók 2-ik egyet. gyűlésé-
sének értesítőjében.

Bővebb utmutatást nyujt:

2) Anleitung zum Sprachunterricht taubstummer Kin-
der f. Pfarrer u. Lehrer von Moriz Hill. Essen bei G. D.
Badecker.

3) Anleitung zum Sprach- u. Sprachunterricht taub-
stummer Kinder f. völksschullehrer von C. W. Sägeter. Mag-
deburg bei W. Heinrichshofen.

Mint czélszerű taneszköz:

4) A m. kir. vallás és közokt. m. kir. ministerium
által kiadott 40 drb. szemléleti kép.

Megjegyzem, hogy a siketnémák módszeréből min-
den tanév elején Vázott tanképesítő vizsgák is tartatnak.
Kik ily oklevelet nyerni kívánnak, azoknak bővebb utbaiga-
zítással is szolgálok, valamint a siketnémák tanításában fá-
radozó tanítókat tölem telhetőleg támogatni fogom.

Rimaszombat, 1884. július 31.

Groó Vilmos, kir. tanfelügyelő.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. J. Sárospatak. A „fő ur“ távolléte miatt közelebbi szá-
munkban fog megjelenni.

K. d. V. Rimaszombat. A „Keszergő“ hőskölményét mi nem
közölhetjük; kilátásba vett írói-tiszteletdíjaztatását azonban nem akarván
megnehezíteni, itt szorítottunk helyet a befejezésnek, megjegyezvén még-
is, hogy a felelősséget semmi irányban sem vállaljuk el.

Íme a vers vége:

„Kuss, íf. Lekk. Eper és Nünü. Czinezi előmbé esaholva,
Nem szalad immáron Degg. Öbö, nem a Gogo:
Tút nyelt egytek ő! s e miatt futa hire vesztetnek,
Egyért oly sokat ah! mért vitt el a peczér? . . .
Sárga irigységből szomszéd nép tervele csint, mert
Reggeli álma között hallá hangzókat.
Szörnyü eset! Szörnyübb lesz bosszum: ez álmosok éjjel,
Vérese, bagoly sivitás fogja zavarni!! Bizony!!!“
T. F. Csetnek. Bevált s közölni fogjuk.

Felelős szerkesztő: **Bodor István**.

Magán-hirdetések.

A csizi gyógyfürdőt

illető hozzám intézett több oldalú felhívás és kérdésnek eleget
ohajtván tenni, van szerenésém köztudomásra hozni, miszerint
folyó hó 16-ikától kezdve egy a Csizben lakó rendes, mint a
koronként fürdeni ohajtó t. vendégek részére a j. t. ásványviz
fürdők délelőtti 10 óráig szolgáltatnak ki, s hogy egy fürdö-
nek ára egy forint, ellenben: vasárnapokon a fürdő órák 12-ig
tartanak és e napokon egy k. fürdő taksája 60 krban állapitta-
tott meg.

Ez órákon kívül gyógyfürdők csak kivételesen és más mó-
don szolgáltathatók ki.

Lamos Lajos,

3-3

gyógyszerész, mint a gyógyforrás és fürdő kezelője.

Előnyös kereset.

Kereset Minden állású személyek állam és dijsorsje-
gyek havi lefizetés melletti eladására (az 1883.
évi XXXI. törvényezikk alapján) mindenhol elő-
nyös feltételek alatt felvétetnek. Ajánlatok küldendők:
A fővárosi váltóüzlet-társasághoz Budapesten. 1-6

Hirdetmény.

A pelsőczy közbirtokosság tulajdonához tartozó vizimalom 1885-ik év ja-
nuár 1-től 1887. év december végéig terjedő három évre folyó 1884-ik év
szeptember hó 1-ső napján pelsőczön a városházánál nyilvánosan, árverés ut-
ján bérbe fog adatni. Az árverési feltételek alólírott nál megtekinthetők.

Kelt Pelsőczön, 1884. augusztus hó 1-én.

1-3

Fridrik Vilmos,
közbirt. igazgató.

Juh-eladás.

Herczeg Coburg Fülöp ő kir. fensége ba-
logvári uradalmában 1000 darab tenyésztésre
alkalmas merinófaj anyajuh és ürü eladó. Venni
szándékozók értekezhetnek az uradalmi tisztar-
tósággal Rimaszécében.

Rimaszéc, 1884. július 14-én.

4-6

A herezegi tisztartóság.

Árlejtési hirdetmény.

A magy. kir. debreczeni méntelep Eperjes, Debreczen és Tu-
ria-Remetei osztályaiiban elhelyezett katonai legénység valamint az
ugyanott lévő menló állomány részére folyó év november 1-sőtől
és az ujonnan felállítandó rimaszombati méntelep osztálynál elhelye-
zendő legénység és menló állomány részére folyó évi október hó
1-ső illetőleg 15-től 1885. október hó végeig szükséglenő

takarmány- és élelmi czikkek,

u. m. kenyér, zab, széna, árpaszalma, alomszalma és ágyszalma,
kemény tűzifa és petroleum biztosítása végett.

1884. évi szeptember hó 3-án a rimaszombati osztály részére
d. u. 3 órákor az ottani város kapitányságnál.

1884. évi szeptember hó 5-én az eperjesi osztály részére d. e.
10 órákor Kassán a városháznál.

1884. évi szeptember hó 7-én a turia-remetei osztály részére
d. e. 10 órákor Ungvárt a városháznál és

1884. évi szeptember hó 9-én a debreczeni osztály részére
d. e. 10 órákor az itteni méntelep, számírodájában írásbeli zártaján-
lati árlejtés fog tartatni.

A szállítási szerződések, illetve feltételek a helybeli méntelep
számvevő és az eperjesi méntelep osztály írodájában valamint a ri-
maszombati, kassai és ungvári város kapitányságnál megtekinthetők.

2-3 **Debreczeni m. kir. méntelep parancsnoksága.**

Hirdetmény.

A Pelsőcz város tulajdonához tartozó „Fényes“ czimű vendéglő italmé-
résí joggal s a vásár helypénzszedési jog: továbbá a Pelsőcz város, s örök-
vevő lakosok tulajdonát képező „Sajóparti“ vendéglő italméresi joggal az
1885-ik év január hó 1-től 1887-ik év december végéig terjedő három évre
folyó 1884-ik év szeptember hó 1-ső napján Pelsőczön a városházánál nyil-
vános árverés utján bérbe fog adatni. Az árverési feltételek a városi jegyzői
hivatalnál megtekinthetők.

Kelt Pelsőczön, 1884. augusztus hó 1-én.

1-3

Szarvas János,
városi főbíró.

1-2

Bérleti hirdetmény.

828. sz. — Szad. Rimaszombat r. t. városának „vásárjog“ czimen gya-
korolt királyi kissebb haszonvétele f. é. augusztus hó 26-ikának d. u. 3 órá-
ján a városháza tanácsstermében nyilvános árverés utján f. é. november hó
1-étől számítandó 3 (három) évre haszonbérbe fog adatni.

Az árverési feltételek s helypénz-szedési árszabály hivatalos órák alatt a
jegyzői hivatalnál addig is megtekinthetők.

Kikiáltási ár 5130 frt, bánatpénz annak 10%-a.

Kelt Rimaszombat város rend. tanácsának 1884. évi augusztus 1-én tar-
tott üléséből.

Szabó György, polgármester.